
Публикуван на: 28-10-2010

Източник: [Портал Европа](#)

Le Monde

По e-vestnik.bg Статия на Рива Касторяно, в. "Монд"

Накъде върви Европа? От изток на запад се проявяват културни, исторически и политически особености. На парламентарните избори през май в Холандия популистката Партия на свободата стана трета политическа сила в страната. През юни унгарската националистическа партия Йоббик зрелищно влезе в парламента с 16 процента от гласовете, което е двойно повече от резултата ѝ на изборите за Европейски парламент от юни 2009 г.

На Скандинавския полуостров Швеция последва Дания с влизането на крайнодесен депутат в парламента. Белгия пък е потопена в безпрецедентна криза, откакто фламандските сепаратисти спечелиха парламентарните избори през юни. Да, историите са различни. Обаче залозите и реакциите на капсулиране на идентичността по национален, регионален, езиков признак вътре и отвъд териториалните граници са сходни.

В Централна Европа настъпателните или отбранителните прояви на национализъм водят до покачване на напрежението между съседни държави. Желанието за завръщане към "маджарността", към възстановяването на връзката между народ, територия и нация, която бе прекъсната с Договора от Трианон през 1920 г. доведе до това Консервативната партия - която е в съревнование с Националистката партия - да въведе закони за двойното гражданство, което се дава на унгарските малцинства в чужбина. От страх, че въпросното малцинство (около 10 процента от населението) може да поиска автономия, съседна Словакия не закъсня със защитния ход да съживи стария страх от "Велика Унгария".

Румънците в търсене на Велика Румъния и България в борбата с турското и ромското малцинство намират убежище в националистически изказвания и във възхода на популистките партии. Към дефинирането и предефинирането на Другия - цигани, роми, маджари, турци. . . които съвсем явно подхранват националистически изказвания - се прибавя безсилието на икономическите политики да укрепят чувствата на принадлежност към нации, които се възприемат като неповторими. Колкото до ЕС, който придвижи страните от Изтока от възврътнатия суверенитет към споделения суверенитет, той както на Изток, така и на Запад е извор на двусмислие и парадокс.

Национализмите са основната организация в Европа от 19-и век, но не и в изграждането на обединена Европа, тъкмо напротив. Вярно е, че подписването на Договора от Маастрихт породил безброй дебати за последиците от едно ново политическо пространство върху националните, регионалните, езиковите и религиозните самосъзнания и, разбира се, върху европейската идентичност, която да обхваща всички тях и свързаното с този процес гражданство.

Въпросът беше троен: как да се съчетае универсалистката идеология на държавите-нации и характеризиращите всяка нация културни и исторически особености; как да се направи избор между икономическите интереси и общата политическа воля и суверенитета на държавите; и как да

се сглобят многостранните и сложни принадлежности на индивидите, групите и нациите, за да се постигне изграждане на европейско самосъзнание, или по-скоро да се предизвика идентифицирането им с една обединена Европа.

Европейският проект имаше за основна цел да се преодолее "националистичният модел", обаче обединена Европа мобилизира най-вече популистките партии и на места доведе до успеха им.

Популизмът действително намери добра основа в една Европа без вътрешни граници. Това пространство на свободно придвижване обаче е също транснационално пространство на солидарност, пространство за мобилизация и защита на интереси и самосъзнания.

Съпротивата касаеше на първо място въпросите на националната идентичност и суверенитет, изразени от една страна от защитата на териториалните граници, а от друга - от присъствието на имигранти и особено на исляма в общественото пространство. Това се придружава от автоматично припомняне на принципите на гражданството и на правомощията на държавите по отношение на имиграцията, която вече е превърната във въпрос от областта на сигурността.

Всичко това се изразява в популизъм, който се е вкопчил в едно представяне на националните, езикови и териториални идентичности. Национализмът е голямо предизвикателство за ЕС. Като поставя въпроса за малцинствата, самосъзнанието и другостта, той поставя под съмнение способността на обединена Европа да води държавите отвъд специфичните им характеристики, да направи така, че те да споделят общо бъдеще при уважаването на нациите и гражданите и да формира европейско самосъзнание.

Време е да видим в Европа появата на нова форма на политическа организация, която да обхваща цялото културно и национално многообразие, което възплъщава и би превърнала съблюдаването на това многообразие в своя задължителна норма.

Ако нацията, тази историческа структура, се опира върху мита за общото минало, националното самосъзнание пък е динамично. То се дефинира и предефинира спрямо другите нации за очертаването на своите териториални и същностни граници. То обаче се предефинира и спрямо очакванията на съставлящите го обществени групи.

По-общо казано обаче, национализмът в днешното си изражение в различни страни членки на ЕС далеч не дефинира териториалните граници на държавите, а е избрал за своя мишена имиграцията, исляма, мултикултурализма и свързания с него призрак на общностното капсулиране, за да укрепи границите на самосъзнания, които се определят като национални.

Приет по принцип или отхвърлян, но въпреки това прилаган в западните демокрации, мултикултурализмът днес е в центъра на споровете като причина и следствие от отхвърлянето на Другия.

В Холандия Геерт Вилдерс изгради кампанията си около отхвърлянето на исляма, за да поиска завръщане към холандските ценности. Още убийствата на Пим Фортаун и Тео Ван Гог предизвикаха радикална промяна в политиката и общественото мнение по отношение на малцинствата. Въпросът за мултикултурализма вече е свързан с имиграционните политики заради общественото мнение, което е чувствително към интеграцията на новодошлите, особено тези от мюсюлманските държави. Холандия избра рестриктивна имиграционна политика, която задейства интеграционната политика още преди пристигането на кандидатите за имиграция, като изисква например предварително познание на езика на страната, което реално е асимилация извън границите ѝ. Тази политика на утвърждаване на национално самосъзнание извън територията на държавата се разпространява в други европейски страни и служи за подсилване на идеята за суверенитет и възприемане на

националната идентичност.

Франция пък никога не е задействала мултикултурна политика. Републиканската реторика винаги е отхвърляла идеята за диференцирана политика. Практиката обаче показва, че мултикултурализмът се прилага при жилищното настаняване и посещението на учебно заведение. Триумфът на универсалисткото републиканство, верен на философията на Просвещението, даже често е бил критикуван от либералите. Днес под съмнение се поставя неспазването на този принцип. Други категоризации, други заклеймявания дойдоха на помощ на порочните въздействия на мултикултурализма. Ислямът и имиграцията, съсредоточени около носенето на бурка на обществени места, бяха поставени в центъра на дебата за националната идентичност, организиран през есента на 2009 г. от министерството на имиграцията и националната идентичност. Вече не става дума за интеграция, нито за принципи, а за граници на идентичността, възприемани като непреодолими на една и съща национална територия, в разрез с републиканската реторика и дискурса, основан на гражданския национализъм.

Набирането на сила на национализмите в Европа свидетелства за ограниченията на нормативността на европейските институции и предполага да се търсят други пътища на взаимно влияние между държави, общности и наднационалност отвъд нормативните дискурси. Належащо е да се помогне на националните общества да преодолеят тези напрежения. Също толкова спешно е да се информира общественото мнение за опасностите от популизма, които Европа вече преживя през 20-и век. И накрая, да бъде направен отговорен гражданинът по отношение на напредъка на Европа, като идентичностите бъдат оставени да се наслаждат едни върху други без да се издигат бариери между тях и без да се дефинират общи врагове.